

A nadrágszíz

A tavasz érkezését – abban az időben is – különféle jelek hirdették. Nemcsak közönséges jelenségekre gondolok persze, hogy – teszem azt – megcsordultak a jégcsapok az ereszekben, megjelentek a bíbicek a rét felett, és Kis Jancsi bácsi, a falu hivatalos koldusa előhúzta taligáját (mert ő nem holmi éhenkórász gyalog koldus volt, de valóságos fogatolt koldus), hanem arra is, hogy kivételes esztendőkből amilyen ragyogással bejött a tavasz az egyik faluvégén, olyan nyirkos, sötét vonaglással osont be a másikon a torokgyík. És amíg az ekék meleg barázdákat ágyaltak a magvaknak az élet melegétől gőzölgő mezőkön, addig hánykolódni kezdett a temető hideg, sárga földje is, és meg nem nyugodott, amíg a nyár tüzes anyakeze ki nem égette a torkokból a penészt, és ki nem seprúzta a döglődő gyíkot a mocsár felé vezető úton, mert nyilván ott tanyázott.

Legalábbis így mondta ezt nekem barátom és meseterem: Görbic Pista, aki mindent tudott, mindent látott (kétszer volt Andocson is), mindenhez értett, csak egy kicsit hazudós volt.

– Hát most mutasd meg nekem, melyik az a bűdös torokgyík? – mondtam barátomnak egy alkalommal, amikor a láp vizét tapostuk, és különféle kígyók, békák és gyíkok mászkáltak körülöttünk.

– Azt nem lehet látni ilyenkor. Csak tavasszal.

– Te láttad?

– Láttam. Penészes volt és röpűt. Felnéztem a levegőbe.

– Kicsi volt? Nagy?

– Eccer kicsi, eccer nagy; mert mindig akkora, amilyenre akarja magát... ezt tudhatod. Szégyelltem, hogy nem tudtam, azért csak annyit mondtam, hogy: persze – és irigykedtem barátomra, aki mindent tudott, mindent látott, mindenütt ott volt alkalmas időben, s úgy látszott, hogy nélküle komoly dolgok nem is történhetnek. Ő látta meg az első léghajót a falu felett – később azt mondta, hogy le is szállt a legelőn, s a katonák tőle kérdezték az utat Uzd felé... Ő találta meg az akasztott embert a temető mellett, akkor még élt, de két ördög ült a lábánál, és rámorogtak, amikor elővette a kést, hogy elvágja a nadrágszíjat, amire az akasztott ember akasztva volt...

– A sírásó azt mondta, hogy kötélre volt akasztva... – ellenkeztem.

– Szép, új nadrágszíz volt – mondta Pista igen meggyőzően –, niklicsattal... – (Barátomnak egy ilyen niklicsatos nadrágszíz volt az álma.) – Még gondútam is, hogy kár elvágni... aztán mire kiment a doktor meg a többiek, már kötélén lógott.

– A fenét... – álmélkodtam.

– A sírásó kicseréte – mondta barátom dühösen. – Amíg én beszaladtam a faluba, kicseréte. Hát ez ilyen ember...

Ezután megvetéssel gondoltam a sírásóra, aki ezek szerint fittyet hányva a kétségtelen ördögöknek, levette a halottat a fáról, levette a niklicsatos nadrágszíjat, és újra felhúzta a szegény öngyilkost.

– De majd búcsúkor lesz nekem sárga nadrágszíjam – álmodozott tovább a barátom –, meg Ilonának is veszek lagövet...

És itt rendült meg barátságunk.

Ma sem tudom, hogy ez is csak olyan álmodozás volt-e, mint sok minden egyéb, és volt-e barátomnak joga Ilonának lakkövet venni, de hideg harag omlott a szívemre, hiszen az egész falu tudta, hogy Ilona kék réklíjével, nevető szemével és diónyi kis kontyával már régen nekem ígérte magát. Nem szóltam tehát barátomnak, de kerülni kezdtem, és nem szóltam Ilonának sem, de vártam a búcsút, hogy vesz-e szellememnek lakkövet, és az – a hűtlen kígyó – elfogadja-e.

Közben tél lett, és közben tavasz.

Szokatlan enyhe tél volt, és szokatlan korán jött akkor a tavasz esővel, köddel és az alkonyi párákban alattomosan érkező torokgyíkkal.

Barátommal akkor már régen nem találkoztam, s csak akkor jutott eszembe, amikor apám azt mondta, hogy Pistát nem szabad meglátogatni.

– Torokgyíkja van – mondta komoran –, nagyon beteg szegény...

Ha nem szól, eszembe se jutott volna, hogy elmenjek a beteghez, de mivel meg volt tiltva – egy kis lelkiismeret-furdalásom is volt, és különben is most már Pista többet tudhat a torokgyíkról –, el kellett mennem. Persze, nem az utca felől, hol emberek jártak, és vörös cédula őrködött, hanem a kertek alatt.

Egyedül volt, amikor beosontam hozzá, mert anyja orvosságért ment. Egyedül volt, és a gerendákat nézte.

– Hoztam almát – suttoztam.

Csak a torkára mutatott:

– A gyík... az éjjel láttam...

Ültem tehetetlenül, szomorúan és borzongva, s amikor barátom elaludt, hazaosontam.

És többet nem találkoztam vele, csak a sírját láttam kint a temetőben; de akkor már nyár volt, a kis halmot benőtte a fű, az élet, s akkor nem éreztem, mintha barátom örökre elmúlt volna. És egyszerre nem hittem az elmúlásban, mint ahogy ma sem hiszek.

Búcsúkor mindenesetre megvettem a „lagövet”

Ilonának egy kis kétséggel, hogy Pistától elfogadta volna-e, s ezért nem is volt benne semmi örömöm. Az azonban bizonyos, hogy sokkal szívesebben vettem volna barátomnak sárga nadrágszíjat.

Niklicsattal persze.

(1951)

*

Megjelent az Új Emberben, 1951. február 25-én. Tartalmazzák az Őszi vásár (1962) és a Tojánhéjdarabkák (2007) c. kötetek.

*

Görbic János (Gölle, 1899. jan. 29. - Pécs mellett, 1967. után) rövid ideig az író göllei iskolatársa, akiről a tanítójuk, Varga Győző azt jegyzi fel noteszába, hogy „Igalba ment szolgálni”. További sorsa ismeretlen. * Fekete István göllei önéletrajzi írásában, így a Ballagó időben is gyakorta felbukkanó csibész „Görbic Pista”. Szekeres béres édesapjának valóban István volt a keresztneve. (Sánta Gábor: Fekete István - ki kicsoda)

*

A képen a göllei temető látható

